

БРАНИСЛАВ ЂУРЂЕВ

КАНУН-НАМА
ЗА БОСАНСКИ, ХЕРЦЕГОВАЧКИ
И ЗВОРНИЧКИ САНЏАК ИЗ 1539 ГОД.

САРАЈЕВО 1950

ПОСЕБАН ОТИСАК ИЗ »ИСТОРИСКО-ПРАВНОГ ЗБОРНИКА« СВ. 3—4

J.U. NARODNA I UNIVERZITETSKA
BIBLIOTEKA "DERVIŠ SUŠIĆ" TUZLA

PO. 849.71
CENTRALNO
Inv. br. 2862

~~PO. 849.71~~

JAVNA USTANOVA
NARODNA I UNIVERZITETSKA BIBLIOTEKA
"DERVIŠ SUŠIĆ"
TUZLA
Inv. broj: 71119
Sign. 2294/497.6

ЂУРЂЕВ В. Канун-нама

МАТЕРИЈАЛИ И ДОКУМЕНТИ

КАНУН-НАМА ЗА БОСАНСКИ, ХЕРЦЕГОВАЧКИ И ЗВОРНИЧКИ САНЦАК ИЗ 1539 ГОДИНЕ

У збирци канун-нама бр. 1 пописа рукописа Оријенталног института у Сарајеву (бр. 1054 старог пописа) постоји препис канун-наме за босански, херцеговачки и зворнички санџак, која је датирана 1 мухарема 946 (19-V-1539).

Збирка канун-нама, у којој се налази препис ове канун-наме, позната је у науци. Из ње је Фехим Спахо објавио рударске законе и при томе дао кратак, врло површан и погрешан опис ове збирке.¹⁾ Владислав Скарић је из ње објавио херцеговачку канун-наму из 1637/8 године.²⁾ Закон о рудничком и сребрничком баџу који је у преводу саопштио Скарић такође је из те збирке.³⁾ Хамид Хаџибеговић је из ње објавио босанску канун-наму из 1565 године.⁴⁾ Недим Филиповић је из ове збирке објавио царску заповест Бешарету из 1563 године која се односи на састављање босанског дефтера из које потиче напред споменута канун-нама.⁵⁾ Највећи део података и саопштења у Трухелкиној расправи »Хисторичка подлога аграрног питања у Босни« је из ове збирке.⁶⁾ Такође из ње је већина прилога уз ту расправу. Ја сам у својој расправи »О војнуцима« употребио неколике канун-наме из ове збирке.⁶⁾

Та збирка се по својој пагинацији дели у три дела. Она садржи укупно 8 целина које су били очигледно ранији рукописи. Четири од тих рукописа су механички уклопљени у збирку онакви какви су били а четири су преписана. Овде се не могу упуштати у то како је ова збирка настала.⁷⁾ Онаква каква је она сада, настала је у XVIII веку.⁸⁾ Иако та чињеница умањује њену вредност, нарочито код преписа, јер оно што је састављач збирке преписао обилује грешкама, чињеница да је састављач збирке скупио масу рукописа, да су ти рукописи аутентичне канун-наме и да је, изгледа, ова збирка имала званични (можда полузванични) карактер, свакако оправдава наше интересовање и поверење, иако се саопштења текстова морају критички примити, односно иако су текстови у њој пренети са погрешкама у преписивању.

¹⁾ Гласник Зем. муз. XXV — стара сер. (1913). Опис збирке је дат на стр. 133. Спахо је чак погрешно датирао састављање збирке, око 1688 године. Он није приметио да има знатно познијих датума у збирци.

²⁾ Гласник Зем. муз. XLVI — стара сер. (1934), 109—111.

³⁾ Старо рударско право и техника у Србији и у Босни, 89—91.

⁴⁾ Гласник Зем. муз. III (1948), 201—222.

⁵⁾ Гласник Зем. муз. IV—V (1949/50), 285—294.

⁶⁾ Гласник Зем. муз. XVII — стара сер. (1915), 109—218.

⁷⁾ Гласник Зем. муз. II (1947), 134.

⁸⁾ Резултате истраживања како је збирка настала даћу на другом месту.

⁹⁾ У рукописима ове збирке постоје датуми 1129 (1716), 1174 (1761) и 1179 (1766). Пре тога збирка није могла настати. Она је, дакле, из друге половине XVIII века.

Канун-нама која се овде саопштава налази се у другом делу збирке у првом рукопису тог отсека. Тај рукопис је сам састављач збирке преписао и то са рукописа који је већ био компилација. Из свога узора је преписивач преписао очигледно све што је било саопштено. Овај рукопис почиње канун-намом коју је објавио Мехмед Ариф у додатку часописа »Тарихи османи енџумени меџмаси.«⁹⁾ У рукопису се на ту канун-наму наставља саопштавање других кануна и читав низ заповести (фермана) са законском снагом. Канун-нама која се овде објављује налази се на листу 37v.—39v. другог дела кодекса. Не може се знати колико је пута ова канун-нама преписивана док је дошла до нас. Ово мора бити најмање трећи препис. Први је неко морао преписати из дефтера. Други је морао преписати компилатор рукописа који је служио нашем преписивачу као узор. Трећи је преписао наш преписивач, односно састављач ове збирке. То је најмање. Ако се још узме у обзир да је састављач збирке био лош преписивач, може се лако разумети зашто је текст ове канун-наме дошао до нас у врло исквареном препису.

Овде саопштену канун-наму је дао Ђиро Трухелка у преводу као прилог II својој расправи »Хисторичка подлога аграрног питања у Босни« (Гласник Зем. музеја XVII, стара сер., 200—202).

Пре свега, код Трухелке је ова канун-нама датирана 1 рамазана 946 (= 1-I. 1540). Према овом рукопису, канун-нама је датирана 1 мухарема 946 (= 19-V. 1539). Да је Ђиро Трухелка поуздан у својим саопштењима, морао би човек доћи до закључка да је он имао други рукопис. Мислим, међутим, да се с правом може узети да је Ђ. Трухелка саопштио превод баш из овог рукописа, и то из ових разлога:

1) Трухелкина расправа »Хисторичка подлога аграрног питања у Босни« је написана углавном на основу материјала из ове збирке. Готово сви прилози на крају расправе су такође из ове збирке у којој се налази наш препис.

2) Извесна саопштења код Трухелке, а нарочито крњих текстова, показују да је Трухелка употребио баш овај рукопис.

3) Када Трухелка набраја на другом месту (стр. 128 своје расправе) законе за босански санџак, он иде редом како се они налазе у овој збирци. Ова канун-нама је датирана и тамо 1 рамазана 946, а очигледно је све оно што је тамо саопштено из ове збирке.

4) Трухелка је иначе у датирању правио врло тешке погрешке,¹⁰⁾ а могао је и погрешно прочитати датирање.

5) У бившем Турском архиву Земаљског музеја други рукопис ове канун-наме не постоји нити се може констатовати да је постојао.

Поред свих тих доказа постоји ипак извесан мали разлог за сумњу. Код старијих обрађивача турских докумената (Трухелке, Скарића и других) постојао је чудан обичај да не наводе потпуне податке о употребљеном турском архивском материјалу. На тај начин ми се налазимо у ситуацији да њихова саопштења морамо испитивати готово истим методом којим испитујемо изворе, да мо-

⁹⁾ Хамид Хаџибегвић при саопштавању критичког превода ове канун-наме употребио је и овај рукопис (Гласник Зем. музеја IV—V, 1949/50).

¹⁰⁾ Он је понекад правио невероватне погрешке у датирању. На пример, тврђење да су војници преузети од стране Турака у Босни 760 (1359) (види: моју расправу »О војницима«, Гласник Зем. муз. II, 77—81).

рамо да истражујемо одакле су та саопштења узета. Из тих разлога човек о неким њиховим саопштењима не може рећи коначну реч.

Трухелка је саопштио само превод ове канун-наме. Већ то оправдава ново издање ове канун-наме у турском тексту. Осим тога, Трухелкин превод је лош и неупотребљив. Местимично је у преводу промењен смисао, а има места где је тачно обратно дато од онога што саопштава текст. У примедбама код превода указао сам где је у Трухелкином преводу измењен смисао. Указујем да се то догодило код неких важних саопштења, као на пример, код саопштења о баду, о укидању муката-чифтлука, односно о укидању противзаконитих феудалних односа на муката-чифтлукима итд. Осим тога, код Трухелке недостају коментари, а ова канун-нама се не може саопштити у исправном преводу, а да понеко место не буде неразумљиво без коментара. Све ово оправдава објављивање ове канун-наме, иако је њен превод већ једном код нас саопштен.

Ова канун-нама има паралелних места са канун-намом за босански санџак из дефтера 1530 године, коју сам објавио у Гласнику Земаљског музеја III (1948), а која опет има паралелних места са босанском канун-намом из 1516 године, коју је објавио Баркан.^{10a)} Где је било потребно ради разумевања текста ове канун-наме, указао сам на саопштења канун-наме из 1530 године. Остала паралелна места читалац може лако сам упоредити. Такође се лако могу упоредити саопштења ове канун-наме са саопштењима позијих канун-нама за босански, херцеговачки и зворнички санџак, које су објављене у издањима Хамида Хаџибегвића, Ђиро Трухелке, Владислава Скарића и Недима Филиповића.¹¹⁾

Ова канун-нама има извесних важних саопштења којих у напред споменути објављеним канун-намама нема (на пример, саопштење о поступку са крчевинама, о испенци потурица итд.).

Када се говори о односу ове канун-наме према босанској канун-нами из 1530 године с једне стране и босанској канун-нами из 1565 године с друге стране, мора се, по мом мишљењу, нагласити да је овој канун-нами била узор босанска канун-нама из 1530 године, а да ова канун-нама, као ни босанска канун-нама из 1541 године,^{11a)} нису биле узор за канун-наму из 1565 године. Позната је ствар да су у много случајева распоред материје и одредбе пренесене из канун-наме старијег дефтера у канун-наму млађег, а да су при томе прављене само преко потребне исправке. Нови пописивач у много случајева се није много трудио да састави нову канун-наму него се држао ранијег узорка.¹²⁾ Хтео бих да укажем да ова канун-нама спада у ону врсту канун-нама које се чврсто држе канун-наме ранијег дефтера, њеног распореда и начина излагања, а да је канун-нама из 1565 године самостално дело које је направио пописивач Бешарет. Иако је то тако,

^{10a)} Ö. L. Barkan, XV ve XVIinci asırlarda Osmanlı imparatorluğunda ziraat ekonomisinin hukuki ve mali esasları. I Kanunlar, İstanbul 1945, 395—9.

¹¹⁾ Гласник Зем. муз. XXVIII и XLVI старе сер. и III нове сер.

^{11a)} Баркан је у својој збирци (стр. 401) објавио само уредбу о муката чифтлукима из канун-наме из 1541 године. Остали текст није објавио јер је он сличан са ранијим канун-намама.

^{12a)} Поред примера паралелизама босанских канун-нама који показује да се тако радило, указао бих још да паралелизам између пожешке канун-наме из 1545 и сремске канун-наме из 1588/9 доказује такође то исто (Гласник Зем. муз. IV—V 1949/50, 270). Навео бих још да је у црногорском дефтеру из 1523 године, који се чува у Цариградском архиву, друга канун-нама (тај дефтер има две канун-наме) састављена од одредаба о глобама и казнама из најстарије канун-наме за Црну Гору. У првој канун-нами тога дефтера има текстова који су од речи до речи пренесени из најстарије канун-наме за Црну Гору.

902.6
INV. 65. РОДНОСТНО

ипак се види да Бешарет није радио без обзира на текстове ранијих канун-нама. Из чињенице да и канун-нама из 1565 започиње са одредбом о мерици (кили) види се извесни утицај ранијих канун-нама и на распоред материје у канун-нама из 1565 године. Јасно је да канун-нама из 1565 године у својим одредбама има још више стварних веза са одредбама ранијих канун-нама. Упоредњем текстова даде се то констатовати.

Досада објављене босанске канун-наме дају могућност да се извесни економски односи у босанском санџаку у XVI, а донекле и XVII веку, могу пратити у свом историском развоју.

Чудновато је да се наслов ове канун-наме односи на три санџака, а по садржини ова канун-нама је из дефтера. Мало је вероватно да је потпуно иста канун-нама писана за три дефтера, а још мање је вероватно да је један дефтер писан за три санџака.

Међутим, кад се погледа садржај ове канун-наме, види се да је то управо канун-нама за босански санџак. Она има врло сличан распоред као канун-нама за босански санџак из 1530 године, а добар део одредаба једноставно је пренет из канун-наме из 1530 године једва у нешто измењеном облику. У овој канун-нами се помиње поименце само санџак Босна,¹³⁾ а бац се одређује само за Сарајево. Мишљења сам да се може са извесном сигурношћу тврдити да је ова канун-нама из дефтера за босански санџак из 946 (1539) године. Неко (можда већ први преписивач) је препису дао шири наслов и на два места променио мало текст да вреди за санџаке у наслову наведене.

Ако изузмемо ово напред речено, овај рукопис ове канун-наме очигледно нема ничега касније интерполираног. Текст потиче од оригиналне канун-наме из дефтера. Али зато има доста тога испуштеног. Текст је у овом препису прилично искварен. Био сам присиљен да понегде покушам успоставити стари текст. Оно што нема у оригиналном тексту у свом саопштењу текста ставио сам у углате заграде.

Код грешака у писању у рукопису поступио сам при саопштавању текста овако: где мислим да је погрешка настала у преписивању али да не претставља карактеристику начина писања из XVI века, ту сам исправио у свом саопштавању текста, а где је, по мом мишљењу, карактеристично писање за XVI век оставио сам онако како је у рукопису.

Босне и Херска и Аурунџи Санџакарде Ваке Аулан Фауну Јан Аидр

Нфс сраиде Аулу Бџау и Арипе и Мхлуу и Ђири¹⁾ هر نه ايسه كه كه²⁾ ايله بيسع اولتور
[و كهسى]³⁾ التيش التى وتهدر بجاياك كهسى اون بشر اچهيه و اريپه نك كهسى اون اچهيه و مخلوطك⁴⁾
كهسى بشر اچهيه و شيره نك كهسى كه اكا مدره درلر [و]³⁾ سكرى بر حملدر يديشر اچهيه و كياهك عربسى
يكر مشر اچهيه تعيين اولتدى

¹³⁾ Истина, на том месту стоји: »Livai Bosnada ve gauri yerlerde«... али ту збиља то gauri yerlerde поштећа на касније уметање, како се упореди са истом одредбом у канун-нама из 1530 године. На једном месту има: »Zikr olunup sancaklarda.« Та два места могу бити касније исправке при преписивању. Преко сличности ове канун-наме са канун-намом за босански санџак из 1530 године не може се прећи, а ова канун-нама очигледно потиче из дефтера, па је, по мом мишљењу, немогуће да се односи на три санџака.

و ذكر اولتان سنجاقرده يساق اولتوب كه نك و جبه و قنچ و ات و دمور في الجمله كه دار الحربه
دوشان انو كيله [استناده ايتسكن]⁵⁾ وهم اولته كسنه اتيه⁶⁾ ايلده نك محكم حقندن كلنوب سياست اولته و
يولارده اولور اولر ايتسينك⁷⁾ التده آت حرب⁸⁾ قوميله

و سنجاق بكارى و صوباشياري و ارباب تيار و حصار ارلرى و غيرى طائفه رعيتلر نك تعيين اولتان
[وجه]⁹⁾ اوزره محصولارين تعشير ايدهلر وقت دكلدر ديمهلر رعاياه مضافه ويرميهلر رعايا طاب ايديجك بر
ساعت تاخير اتميهلر ايدرلر ايسه سبب عزل اولته

و اوجده حصارده ذخيره لازم اولجاق¹⁰⁾ خانه دن خانه به بشر اچه جمج اولتوب ويرهلر زياد بر
اچه طاب اولتیه

و سنجاق بكى آدملىرى و صوباشيلىرى و عامللىرى و غيرى طائفه بر كسنك قانون اوزره جريمه سن
القدن صكوه¹¹⁾ سياست جريمه ديوز ياده بر نسته سن الميهلر بونك ككى بدعتلر رفع اولدى و رعايانك
چاپرلرين اوتارميهلر و اودون و يم و بجاى و غيرى صالحون¹²⁾ ايدوب نسته الميهلر و رعايانك اوزرندن جمله
بدعتلر رفع اولدى رعايانه هنج بر نسته تكليف اتمريمهلر و چاپرلرين بجدرمك¹³⁾ و آت بكتلمكچيون¹⁴⁾
رعايابه مضافه ويروب ذكر اولتان مانون اوزره مملكت اضياري منبع ايدهلر ممنوع اولمانلرى باب اعلايه عرض
ايدهلر كه حقندن كلته شوبله كه قاضيلرى يازوب عرض اتميجك سبب عزل اولته

¹⁾ У рукопису стоји: «وغیری مخلوط», што не може никако бити.

²⁾ Киле.

³⁾ Ово сматрам преко потребним уметањем да би се разумео смисао.

⁴⁾ «مخلوط» је у рукопису на овом месту написано.

⁵⁾ У рукопису израза «استناده ايتسكن» нема, али је на том месту преписивач изоставио неки сличан израз.

⁶⁾ У рукопису стоји: «واتيه».

⁷⁾ Мислим да је исправно у рукопису, да је то генитив од «كیم» са суфиксом 3 лица. Могло би се схватити да је преписивач и ту погрешно и да треба да стоји «نك» што се у старијем писму може срести написано.

⁸⁾ У рукопису: «حرب».

⁹⁾ Потребно уметање.

¹⁰⁾ У рукопису: «اولجاق».

¹¹⁾ Писање «sagir nun-a» са три тачке је велика реткост, али се у овом рукопису сретла.

¹²⁾ «صالحين» «صالحون».

¹³⁾ «بجدرمك».

¹⁴⁾ «بكتلمك ايجون».

و صلب و قطع يد و حدّ و تعزير اولانلارك عقوبتتارى اتدكارندن صكره نسنه لرين الميهلر و شول نسنه كه قانون نامده ¹⁵⁾ تعين اولنشدر اتدن زياده نسنه لرين الميهلر و شول خرسوزكه صلبه مستحق اوله اچمه سين اولوب زندانندن قاچدى و برزدى و كسدى ديو عذر مقبول اولمز و يوده لر قاچوردوغى ¹⁶⁾ خرسوز ويوده دن طلب اولنه بولمز ايسه يرتهه صلب اولنه

و عاملر باق و غيرى نسنه صاتدوغى وقت يدى سكرز اون اچمه دن ايكي اچمه طلب ايدرلر ¹⁷⁾ اتك كبي نسنه صاتدوغى وقت قرق اچمه دن بر اچمه اتنه زياده نسنه الميهلر منع اولنه و يولاچنه ¹⁸⁾ ديو ايكر اچمه اتنه صاحب تياره تعين اولنشدر غيرى كسنه يه نسنه يوقد الميهلر و بعضى يرلده رسم اولتاق خانه دن خانه ¹⁹⁾ بشر اچمه قيد اولنشدر و بعضى يرلده اولتاق عشرى قيد اولنشدر عشر اتنه

و شول يرلده كه قديم كليسا اوليوب صكره دن احداث اولنش كليسالرى ييقوب بوزه لر و بر قاضينك قاضيلغنده منع اتمه سبب عزل اولور

و دربندلرده و مخوف ²⁰⁾ يرلده [دربندجيلر] ²¹⁾ كه دربندلرى حفظ ايلمكچون تعين اولنشدر آينده و رونده لرك ماللرين و كندولرين حفظ ايدهلر اكر ضرر مسترتب اولورسه انار باشاريله و ماللريله چكه لر و ذكر اولنان دربندلرده خانه دن خانه به اونز اچمه اسپنجه و خانه دن خانه به برراكه بقداي و برراكه آره قيد اولنشدر و باغارى وار ايسه باغللردن عشر شيره و رسم بوستان و خرده و آتلى ساير رعايا كبي قيد اولنشدر و كياه اولدوغى يرده عشر كياه ويره لر و بعضى يرلده اوليوب اتدن همج نسنه قيد اولناملشدر نسنه الميهلر و حمله تكاليف ^{21a)} عرفيه دن معاف اولالار

و لواء بوسنده و غيرى يرلده اتنان اكيشر اچمه خضر الياس عليه السلام كونده واقع اولور و رسم كياه و رسم كواره قيد اولنان يرلده تمام اغستوسك غره سننده واقع اولور و رسم كواره اون قوان اولدوغى يرده بر قوان اتنه و اون قوان اولدوغى يرده كه سكرز و يا خود طقوز اوله ²²⁾ اتدن قوان باشنه برر يچق اچمه اتنه

¹⁵⁾ Треба

¹⁶⁾ У рукопису: قاچوردوك

¹⁷⁾ ايدرلر ايتتى

¹⁸⁾ Обичније је писано يولاچنه

¹⁹⁾ خانه به

²⁰⁾ У рукопису: محرف

²¹⁾ Потребно уметање ради разумевања текста.

^{21a)} У рукопису: تكاليف

²²⁾ اولا

زياده اتنه و رسم بوستان اكيشر اچمه قاسم كوننده اتنه و بولردن غيرى كلم و پياز و هر نه ايسه عشر اتنه ²³⁾ و اسپنجه دخى كافردن يكرمى بشر اچمه اتنه و بوتوردن ²⁴⁾ كه اولى در يكرمى اكيشر اچمه اتنه و ارکن بوتوردن كه بالغ اوله اون اكيشر اچمه اتنه و مسلمان و كافر فوت اولمش اوله اول كسنه كچن سنه نك محضولندن اخذ ايلديسه تام اسپنجه سن ويرر زيرا تداخل در جزيره دن افزادر انك ايله عمل اولنه و اسپنجه وقتى مارت در مارت اينك اكنجى اوچونجى كوننده لازم [اولور]

و چفتكلر و ك مفاطمه لرى رفع اولنوب عشر و سالارويه قيد اولدى و سالارويه دخى يوزده مده اوچ دمر ددر و يوزده مده اوچ كه در زياده اتنه و چفتكلر نده بولنان خيانه لر ²⁵⁾ كيرو كما كان يرلنده رعيت قيد اولنه ب سپاهى به بعلمشدر چفتلك صاحبي دخل ايلميه زراعت ايدو كسدكاري يرلره متصرف اولوب كسنه دخل ايلميه

و بر رعيت كندو يرندن كيتش اوله و بر اخر كسنه انك يرتهه يازلش اولسه صكره اول رعيت دونوب كيرو يرتهه كليچك مزبورك يرين فاضيلر ايويره لر اكر طبولوب دخى الديسه افنديلر شرع اوزره خرچين آيويره و كيو باشته سن صاحبه ويره لر كسنه مانع اوليه

و حاصلرده ²⁶⁾ و ساير يرلده ²⁷⁾ اولان رعاياي كسنه رنجيده اتنه و اتدميهلر و خاصه ²⁸⁾ قيد اولنان باغار و تارلر ²⁹⁾ و چاپيرلر و اشجار مثله نك و دكمنلرك سايقا ولايت مزبوره يازلدقمه طيو ايله صاتلميوب بعضى متصرف اولنامله ³⁰⁾ هلاك و خراب اولوب و بعضى ³¹⁾ دخى سپاهى لر تصرفلر نده اولماغيله خاصه اتدن چقوب عرض اولندقمه طيو ايله طالبه و يرمك امر اولنوب بين الطالبين ندا اتدريلوب هر كيك اوزرنده زياده ايله قوار ايدرسه اكا و يروب و اوزرنه قيد اولنوب رسم طيوسى خزانه عامره به ^{31a)} ايصال ايجون آتوب قيد اولنشدر كه حرايت ³²⁾ و زراعت ايدوب عشرين و سالارويه سن ويره و رسم آسيابلرين دخى ويره لر

²³⁾ У тексту: и што није сасвим разумљиво. Ја сам горе наведено саопштио с позивом на паралелни текст босанске канун-наме из 1530 године гдје стоји (Гласник Зем. муз. IV, 192) и бوندн غيرى كلم و شلمم و سير و پياز واقع اولسه عشر اتنه

²⁴⁾ بوتور، بوتور

²⁵⁾ У тексту: جيانه لر

²⁶⁾ У рукопису: حاصلرده

²⁷⁾ У рукопису: سايرلرده

²⁸⁾ У рукопису: خاصه

²⁹⁾ تارلار

³⁰⁾ У рукопису: اولماغيله، што не може бити.

³¹⁾ У рукопису: بعضلر

^{31a)} У рукопису: آمره به

³²⁾ У рукопису: خراست (Тако је редовно писана та реч у овој збирци)

و شول آسياب كه آتی آی مقدارى جارى اولوب يورويه اون بش اچمه رسم ويره و شول آسياب كه
 تمام اون ايكي آي جارى اولوب يورويه اندن اوتوز اچمه رسم البته و شول آسيابلر كه اوچ آي جارى اولوب يورويه
 طقوز اچمه رسم البته و رسم آسياب يكي تره كه ذكره كادوكى كبي لازم اولور اول وقت البته
 و شول خيانه لر كه كابور بر قويه ده اوتوره لر قويه مذكوره كه ساكندر آنده رعيت قيد اولنا مشدر
 بر آخر سپاهي نك رعيتدر اندن اول ساكن اولدوغى قويه صاحبي رسم دخان التيشر اچمه آلى ييلور فاما ييل تمام
 اوليجاق آلور تمام اوليجاق الياز³³ و آكر اول كسنه اول ساكن اولدوغى قويه ده اكوب بچره سپاهيه عشرين
 ويردوكدن صكره رسم دخان انك كبي كسنه دن ايز³³
 و آكر بر رعيت بر آخر قويه ده اكوب بچره كندو زراعت يرلرين خالى³⁴ قيوب اكسه تنبيه اولنه
 بد التنبيه اكسه ايكي عشر لازم اولور برين صاحب ارضه و برين رعيت قيد اولدوغى يرده وير صاحب
 [رعيت]³⁵ عشر الور صاحب ارض ييدن سكردن الور
 و رسم كواره هر كيمك يرنده دورسه عشر و رسم آنگا عايد اولور
 و بر يرده بش قورنداش ويا زياده اولسون برى فوت اوليجاق يردين حصه سى طويه مستحق اولور
 يرلرزمز مشاع³⁶ در ديمك فائده اتر طويه مستحقدر
 و بر طاع كه اورماتق اوله و بر قاچ قويه نك مابننده اوله و معين سنورلى دخى اولورسه اول طاع
 قيوب آچد قسارنده بالته لر نه يرده بولشديسه آنده سنور قويا لر قويه طاع كسننك³⁷ دكلدر احياء موات³⁸
 ايده نكدر كسه دخل الميميه و فيلورى ادا ايدر كسنلردن³⁹ زياده نسه طالب اقيه لر فيلوريسن ادا اتدكندن
 صكره كسنيه⁴⁰ دخل الميميه و جميع تكاليفدن معاف اوله لر
 شويله بيله سز علامت شريفه اعتماد فله سز
 تحويرا فى اوائل محرم الحرام من شهر سنه سته و اربعين و تسعمائه بمقام⁴¹ قسطنطينيه

³³ الاماز. آلمز.

³⁴ حالى: U рукопису.

³⁵ Потребно уметање ради разумевања текста.

³⁶ U рукопису: مشا.

³⁷ كسنه نك.

³⁸ U рукопису: احياء موات. Мислим да треба конструкција да гласи како сам горе навео, а да је у рукопису (и неким документима) настало под утицајем мистике (оживљење мртвих, страшни суд).

³⁹ كسنه لردن.

⁴⁰ كسنيه.

⁴¹ U рукопису: تمام.

Објашњава закон који важи за босански, херцеговачки и зворнички санџак

У граду Сарајево пшеница, јечам, суражица¹⁾ или било што друго што се отпре килом (мерицом)²⁾ продаје — а кила тога износи шездесет и шест ока — одређено је по петнаест акчи за килу пшенице, десет акчи за килу јечма, по пет акчи за килу суражице, а за меру³⁾ вина која се зове медра — а њих осам чине један товар⁴⁾ — по седам акчи, те за кола сена по двадесет акчи.⁵⁾

Будући да је у споменутих санџацима забрањено, нека нико не извози војничке кабанице,⁶⁾ оклопе,⁷⁾ сабље, коње, жељезо и све оно за шта би се могло слутити да би се непријатељ у непријатељској земљи могао тим послужити. Ко то извози,⁸⁾ нека се с њим строго поступи и казни. А на путевима у рукама било кога од тих⁹⁾ нека не остављају оружје.

Санџакбези, субаше, тимарлије, тврђавски људи и остали нека узимају ушур (десетину) од жетве своје раје према томе како је одређено. Нека не кажу да није време и нека рају не глаче. Када раја затражи, нека не закашњавају ни један сат. Ако то чине, биће узрок за свргнуће.

А ако на граници¹⁰⁾ у тврђави буде потребна опскрба, нека се скупи по пет акчи од сваке куће и нека то даду. Више од тога нека се не тражи ни акча.

¹⁾ Mahlüt (ар.) је у XVI веку био мешавина пшенице и ражи (види турски превод Феке-теова предговора публикацији дефтера за острогонски санџак — Belleten XI, број 42, 314). За израз суражица (каже се још и наполица) види Вуков речник.

²⁾ Kile (ар.) је мерица која је у разним местима у разво време имала различиту тежину у окама. У Цариграду је кила износила 18—22 оке. По канун-нама из 1530 године кила (мерица) у Сарајево је износила 50 ока (Гласник Зем. муз. III, 190, 195).

³⁾ У тексту стоји: ve şinenin kilesi. Мислим да се ту не може превести са речју кила (мерица) него као мера уопште. Трухелка је на овом месту превео речју кила.

⁴⁾ Medra, metre и medare је мера за запремину и то за течности (вино), која је у разним местима имала различиту величину (упореди: Kraelitz, Kanun-name, Mitt. zur osm. Geschichte I, 1, 20). »Медра или пинт је тежила 8 ока, а у чабру стајало је осам пинтова« — наводи Д. Поповић према дефтерима за Мађарску (Гласник Ист. др. у Н. Саду I, 45). Овде стоји حلال што значи терет, товар.

⁵⁾ Овде се очигледно односи на одређивање нарџа, одређене дневне цене. — Трухелка је ову реченицу превео овако: »У граду Сарајево продаје се пшеница, јечам и друго, какво било, на килу од 66 ока а на килу јечма по 10 а на килу каршичка по 5 акчи; а на вино од киле, којој веле медра те их иде 8 на товар, узимље се 7 акчи а од кола сијена по 20 акчи.« — У том преводу је прескочена одредба о пшеници и изостављено да се преведе mahlüt у првој реченици. Алт је најтежа погрешка што је изврнут смисао реченице. Из његовог превода излази да се то односи на узимање некакве таксе (могло би се мислити на баџ), а оно се стварно одређује цена (narh) за побројане артикле. — آنچه стоји у дативу, и то је dat. pretii.

⁶⁾ كپهك kerepek = кабаница. Овде ће бити војничка кабаница. Код Трухелке је преведено са речју сукно.

⁷⁾ Реч себе (sebe) Трухелка је превео са себе (?).

⁸⁾ ايلدمك (што је чудновато писано) може се схватити двојачко: 1) да долази од illetmek, што би значило да хоће да се каже да онај који износи ратни прибор треба да буде кажњен и 2) да долази од речи eyulemek, што би значило да треба да буде кажњен онај који допусти да се то чини (eyulemek као фактитив од eyulemek). Ја сам пре за прво значење него за друго.

⁹⁾ Значи: од тих који износе.

¹⁰⁾ У преводу је Трухелка изоставио реч аوجد (на граници).

А санџакбегови људи, субаше и амили¹¹⁾ или други, пошто према закону узму од неког глобу, нека не узимају ништа више од њих под називом »сијасети цериме« (глоба за злочин).¹²⁾ Томе сличне новотарије су укинуте. Нека не нападају на рајинским ливадама. Нека не узимају дрво, јело, жито и друго нешто намећући терете. Све новотарије које погађају рају су укинуте.¹³⁾ Нека не допусти да се на рају нешто намеће.¹⁴⁾ Нека земаљске судије по споменутом закону спрече да терете рају присиљавањем да косе ливаде и чувају коње. О онима које нису могли спречити¹⁵⁾ нека известе Високу Порту да буду кажњени. Али, ако судије не напишу и не известе, биће узрок њиховом отпуштању.

Када изврше казну над онима који су осуђени на вешање, сечење руке, велико и мало батињање,¹⁶⁾ ништа од њих нека не узимају. А од онога што је у канун-нами предвиђено, нека ништа више од тога не узимају.¹⁷⁾ Не може се примити да узме новац од разбојника који је заслужио вешање, па да се изговара: »Побегао је из затвора, разбио га и провалио«. Нека се од војводе тражи разбојник кога су војводе пустиле да побегне. Ако га не нађе, нека на његово место буде обешен.

Када се прода риба или друго нешто, амили су тражили две акче од седам, осам до десет акчи. Када се продаје тако нешто, нека се од четрдесет акчи узме једна акча.¹⁸⁾ Више ништа нека се не узима. Нека то буде спречено.

А под називом »пољачина« нека се узимају по две акче. Она је одређена господару тимара. Други ништа ту немају, нека не узимају.¹⁹⁾

На неким местима је заведено од куће по пет акчи као траварина (resmi otluk), а на неким местима је уведен ушур (десетина) од сена, [ту] нека се узме ушур.

А на оним местима где није било старе цркве касније саграђене цркве нека се поруше и разоре. Ако кадија у свом кадилуку не поступи,²⁰⁾ биће узрок за његово отпуштање.

А у кланцима и на опасним местима дербенџије који су именовани за чување кланца нека обезбеђују имовину и личности пролазних путника. Ако на-

¹¹⁾ Амили су држали те приходе од глоба под закупом (Гласник Зем. муз. III, 191, 196).

¹²⁾ Siyaseti cerime је један од назива допунске таксе коју су својевољно уводили они који су узимали глобу. Канун-нама из 1530 забрањује сличну допунску таксу која се тамо зове bedeli siyaset (Г-ик Зем. муз. III, 191, 196).

¹³⁾ Слободније преведено. Дословно: »Са раје су све новотарије укинуте.«

¹⁴⁾ Ова реченица је изостала у Трухелкином преводу.

¹⁵⁾ Дословно: »О онима који нису спречени нека известе.«

¹⁶⁾ تازیر اولانلر превео је Трухелка речју »укорени«. Tazir је, међутим, батињање до 80 штапа.

¹⁷⁾ Трухелка је обе напред наведене реченице превео заједно. Из његовог превода излази да се код горе наведених казни сме узети више него само оно што је предвиђено у канун-нами. Глоба се, међутим, узимала само код tazir-а од тих казни, а текст ове канун-наме у другој реченици не односи се само на напред наведене казне. Друга реченица каже да се уопште не сме узети више од онога што је предвиђено у канун-нами као глоба. То је јасно и по томе што паралелни текст канун-наме за босански санџак из 1530 слично каже (Гласник Зем. муз. III, 191, 196). Трухелкин превод је сузио значење друге реченице.

¹⁸⁾ Ово се односи на баџ (види сличан текст у канун-нами из 1530 — Гласник Зем. муз. III, 191, 196).

¹⁹⁾ О пољачини (која се иначе зове adet или resmi deştibane) види одредбу канун-наме из 1530 (Гласник Зем. муз. III, 191, 197). У босанском санџаку је пољачина била редовна такса од сваке куће, док сремска канун-нама из 1588/9 под тим називом наводи глобу за потрицу.

²⁰⁾ Буквално: не спречи.

стане штета, они одговарају својим главама и имањем.²¹⁾ У споменутом дербенџијама (кланцима)²²⁾ заведено је по десет акчи испенце од сваке куће, по једна кила (мерица) пшенице од куће и по једна кила јечма.²³⁾ А ако имају винограде, од винограда ушур (десетина) од вина, ресми бостан (дажбина од баште) и ситнија давања су заведена као код остале раје. На месту где има сена, нека дају ушур од сена, а на неким местима где га нема, од тога није ништа уведено, ништа нека се не узима. Нека буду они опроштени свих изванредних (нешеријатских) намета (tekâlifî örfiye).²⁴⁾

По две акче које се узимају у босанској ливи (санџаку) и на другим местима доспевају на дан Хизр Илџаса (Ђурђевдан)²⁵⁾ — алеџиселам. А траварина (resmi gıyah) и пчеларина (resmi kûvare) на местима где су записане доспевају баш првог августа.²⁶⁾ Тамо где има десет кошница, узима се једна кошница, где нема десет кошница, где је осам или девет, тамо се на једну кошницу узима по једна и по акча као пчеларина. Више нека се не узима. А као ресми бостан (дажбина од баште) по две акче нека се узима на Митровдан (Kasim günü). Осим тога, ако буде купуса, лука или другог, узима се ушур (десетина).

Као испенце, пак, нека се од неверника узима по двадесет и пет акчи. Од потурице који је ожењен нека се узме по двадесет и две акче. А од потурице момка који је пунолетан²⁷⁾ узима се по дванаест акчи.²⁸⁾ Ако би муслиман или

²¹⁾ Ове две реченице Трухелка је овако превео: »И ако би у кланцима и на осталим местима, где је за чување установљен намет на оне, који долазе и пролазе, да им се осигура иметак и особе, овим десетом штета, треба да (чувари) одговарају са својим иметком и главом.« — Очигледно да преводилац није разумео текст. У тексту не стоји да су путници плаћали намет.

²²⁾ Овде се мисли на дербенџијска села.

²³⁾ У тексту ове канун-наме виђе споменуто да су дербенџије плаћали и циџу (главарину). У француском канун-наме за босански санџак из 1530 год. стоји да су дербенџије од сваке куће плаћали по 30 акчи циџу, на сваке две овце једну акчу као овчарину, на сваке две куће по једну мерицу (килу) пшенице и једну мерицу јечма, а сваки човек је плаћао 10 акчи испенце и оно што је касније овде споменуто (Гласник Зем. муз. III, 192, 197-8). По зворничкој канун-наме из краја XVI или поч. XVII века (изд. Филиповић), дербенџије су плаћале циџу, 12 акчи испенце, од куће две мерице пшенице и две мерице јечма и друго (Гласник Зем. муз. III, 228, 232). Законом за босански санџак из 1637/8 и херцеговачки санџак из исте године (изд. Скарин) не доносе да су дербенџије плаћали циџу, али наводе да су давали 10 акчи испенце и по две мерице пшенице и јечма од куће (Гласник Зем. муз. XLVI, стара сер. 1934, 108, 109, 110 и 111 — кила ту износи 60 ока). Према једном документу из поч. XVI века (око 1502), дербенџије су плаћале харач, испенце и друге дажбине. (Елезовић, Турски спом. I, 345). — Треба нагласити да су документи где се не спомиње циџа или харач садржани у лошјим преписима.

²⁴⁾ Из свих саопштења излази да су дербенџије биле опроштене од дажбина avarizi divaniye, односно tekâlifî örfiye. То им је била главна повластица.

²⁵⁾ Ово се односи на пољачину (упоређи: Гласник Зем. муз. III, 192, 198). — Трухелка је место Ђурђевдан превео Иљиндан.

²⁶⁾ По старом календару, јер је турска сунчана година по јулијанском календару.

²⁷⁾ Овде је Трухелка у свом преводу тексту дао тачно обрнут смисао. Код Трухелке стоји: ... »од нежењених (потурченика), ако нису пунолетни по 12 акчи.«

²⁸⁾ Канун-наме иначе јасно деле испенце као дажбину хришћана (односно зимија) од ресми чифта који су плаћали муслимани, а што је одговарало дажбини испенце. Али се још на једном месту (у херц. канун-наме у изд. Скарин — Гласник Зем. муз. XLVI, стара сер. — 1934, 109, 110) вели да су нежењени муслимани плаћали 6 или 7 акчи испенце. Иначе и у тој канун-наме стоји да остали муслимани плаћају ресми чифт и да пуни ресми чифт износи 22 акче. Хришћани су плаћали 25 акчи од сваке одрасле главе, док овде испенце потурица износи у акчама исто колико пуни ресми чифт, а нежењене потурице плаћају 12 акчи. Ових 12 акчи у износу се поклапа са ресми бенак (benak) сремске канун-наме из 1588/9 године, али се тамо не одређује по томе да ли је муслиман ожењен или нежењен него по томе да ли има пуни чифт или нема.

неверник умро, ако је он покупио жетву од прошле године, плаћа читав испенце, јер је то заостатак; он се одваја од цизје (главарине).²⁹⁾ Нека се тако поступа. Време за испенце је март; наплаћује се³⁰⁾ другог или трећег дана месеца марта.

Мукате са чифтлука су укинуте, па је уведен ушур (десетина) и саларија.³¹⁾ А саларија износи на сто снопова три снопа, а на сто мерица (кила) три мерице.³²⁾ Више нека се не узима. А номади који се налазе на њиховим чифтлуцима понова као и раније уписани су на својим местима као раја и подвргнути³³⁾ спахији. Господар чифтлука³⁴⁾ нека се не меша. Они [номади] су уживаоци³⁵⁾ земље коју обрађују, па нека се нико не меша.³⁶⁾

Ако би неки рајетин са своје земље отишао,³⁷⁾ а неко други био на његовој земљи уписан, када се касније тај рајетин опет врати на своје место, нека му ка-

²⁹⁾ Овим хоће да се каже: ако је неки рајетин умро између купљења жетве и времена за наплате дажбине испенце, да се испенце не наплаћује од онога који те године плаћа цизју и држи ту земљу него од онога који је прошле године покупио жетву, ако је то био умрли сељак од његове оставштине. Трухелкин превод је и на овом месту нејасан и очигледно показује неразумеваше текста.

³⁰⁾ Дословно: постаје потребан.

³¹⁾ Ова одредба о укидању муката чифтлука налази се и у босанској канун-нами из 1530 године.

³²⁾ У босанској канун-нами из 1565 (изд. Хаџибегвић) се види да су извесна села и земље раније давала ушур и саларију заједно »од седам и осам један« (што значи од 15 по 2), а да су извесна села давала само ушур, да је тад уведено (око 1565) да сва села и њиве дају »од осам један« као ушур и саларију (Г-ик Зем. муз. III, 204, 214), што значи да се од тада од 100 снопова узимало 2½ снопа као саларија (осмина је 12½ снопова, ако је ушур 10 снопова, онда остаје као саларија 2½ снопа). У Сулејмановој канун-нами стоји да се у Румелији од сто снопова даје 10 снопова као ушур а 3 снопа као саларија, ако се узима у снопу, а од 100 мерица 10 мерица као ушур и 2½ мерице као саларија, ако се узима са помиле жита (М. Аџић, Канун-наме Али Осман III, 32; превод Хаџибегвића, Г-ик Зем. муз. IV—V, 336-7). У неким савременим рукописима (види прим. 14 код Хаџибегвића, Г-ик Зем. муз. III, 215) стоји: »Код пше-кила узима се једна кила, од сваког муда (мјере за жито од 20 кила) узима се 2,5 киле.« — На овом месту у канун-нами стоји да се саларија узима у износу од 3%, док реченица на крају, која се само може односити на ушур и саларију, каже да се узима седмина, односно осмина. Та се разлика не може тумачити одредбом Сулејманове канун-наме о узимању у снопу и са помиле, јер горњи текст и при узимању у килама предвиђа 3%.

Саларија се није узимала тамо где је спахија хранно свог коња рајинском зоби и сам је од раје, кад отседне (Г-ик Зем. муз. III, 215, прим.) Трухелка има право када тумачи саларију као descensus у европском феудализму (Г-ик Зем. муз. ст. сер. XXVII, 165). Стога се, мислим, не може примити примедба Гордлевског (Государства Сельджукидов М. Азин, 95, прим. 5) да реч salarіе не долази од перз. речи salar (سالار) него од турског корена sal (صال). Поред различитог писма и семантика речи показује да та етимологија није исправна.

³³⁾ Буквално: везани за.

³⁴⁾ Значи: господар бившег муката чифтлука.

³⁵⁾ Мутесариф (mutesarrif) у овом случају је поседник рајинског индивидуалног газдинства на феудалној земљи, поседник кметске сесије, или јасније: поседник »потчињене баштине«.

³⁶⁾ Трухелка преводи ово, не везујући са одредбом о укидању муката чифтлука, овако: »А хајмани, који се налазе на чифтлуцима [изостављено у преводу: њиховим, што је врло важно — Бр. Ђ.], нека се пишу као раја на својим првобитним мјестима и спахији свежу а власник ониг чифтлука, гдје би земље прихватили да ју обраде, нека им не смета.« Овакав превод језички није адекватан турском тексту. Овде је најтежа погрешка Трухелкина у саопштавању превода ове канун-наме. Онај ко не зна шта су муката-чифтлуци збоља не може ни разумети о чему се овде ради.

³⁷⁾ Код Трухелке у преводу уметнуто: своје воље. То не постоји у тексту.

дије поврате његово земљиште. Ако је онај, пак, узео са тапијом, ефендије (кадије) нека по шеријату наплате његов трошак и нека му даду, а баштину нека предаду њеном поседнику.³⁸⁾ Нека нико то не спречава.

Нека нико не угњетава рају која је на хасовима и другим земљама и нека то не допусте. Пошто је извештено да су од винограда, њива, ливада, воћњака и млинова, који су раније при пописивању споменутог вилајета уписани као хаса и нису продати са тапијом, неки немајући власнике пропали и опустели, а неки, пак, пошто се налазе у поседу спахија да су престали бити хаса,³⁹⁾ заповеђено је да се тапијом даду ономе ко тражи. Стога је заведено да се између оних који траже одржи лицитација, па на кога више остане, ономе да се даде и нека се на њега упише. Нека се од њих узме ресми тапу (тапијска пристојба) ради слања царској благајни, а они нека их обрађују и култивирају и нека дају ушур и саларију, а такође нека дају дажбине од млинова (resmi asiyab).⁴⁰⁾

Онај млин који шест месеци времена ради,⁴¹⁾ нека даје петнаест акчи као дажбину, а онај млин који читавих дванаест месеци ради, од тога се узима тридесет акчи као дажбина, а од оних млинова који раде три месеца нека се девет акчи узме као дажбина. А млинарина (resmi asiyab) доспева чим ново жито почне долазити у млин, у то време нека се узима.

А они номади који дођу и настане се у једном селу, а у споменутом селу где станују нису уписани као раја него су раја другог спахије, господар тога села у ксме станују може од њих узети по шест акчи⁴²⁾ као димнину (resmi duhan). Само, кад се наврши година, може узети. Ако није навршена, не може узети. А ако тај који се настанио у селу сеје и коси, пошто даде спахији ушур (десетину), од таквог не може узети димнину.

Ако неки рајетин у другом неком селу сеје и коси, а сопствено сбрадиво земљиште остави пусто и не сеје, нека буде опоменут. Ако после опомене посеје, потребно је [да даде] два ушура: један даје господару земље (sahibi arz), а други на месту где је записан као раја. Господар раје узима ушур (десетину), а господар земље узима седмину односно осмину.⁴³⁾

Од пчеларине (resmi kivarē) на чијем земљишту стоји [кошница] ушур и дажбина томе припада.

Ако на некој земљи има пет или више браће, па један од њих умре, његов део земље подлеже тапији.⁴⁴⁾ Не користи рећи: »Наша је земља измешана«, она потпада под тапију.

³⁸⁾ Значи: ако је онај који је узео земљу за време одсућности првобитног поседника дао ресми тапу, кадије треба исто тако да врате земљу првобитном поседнику, али да наплате од првобитног поседника трошкове, које је имао онај који је дао ресми тапу, и да исплате ономе што је дао тапијску таксу.

³⁹⁾ Буквално: изашли из хасалука.

⁴⁰⁾ Ова одредба је пренета из босанске канун-наме, односно дефтера и 1530 године, где је ово јасније изложено (Гласник Зем. муз. III, 192, 198).

⁴¹⁾ Буквално: креће и окреће.

⁴²⁾ Код Трухелке: 50 акчи.

⁴³⁾ Значи да господар земље узима ушур и саларију. Ово се не слаже са напред наведеном одредбом о саларији (види: прим. 32).

⁴⁴⁾ Tapuya mustehikk (буквално: заслужан тапије) је технички термин за рајинску земљу када се мора приликом преноса платити тапијска пристојба (resmi tapu). Она се није плаћала само при наследству у директној мушкој линији (са оца на сина).

А једна планина која је шумовита, па се налази између неколико села, а она шта више имају одређене границе,⁴⁵⁾ при крчењу планине на месту где су се секире среле тамо се ставља граница.⁴⁶⁾ Гора није ничија. Она је оног ко оживи пусто место. Нико нека се у то не меша. Он плаћа филурију. Нека ни од кога ништа више не траже. Пошто плати своју филурију,⁴⁷⁾ нека се не чини притисак ни према коме. Нека буду ослобођени свих намета (tekâlif).

Тако да знате. Верујте часном знаку.

Писано почетком месеца часног мухарема⁴⁸⁾ године деветсто четрдесет и шесте у прѣстоници Цариграду.

БРАНИСЛАВ БУРЂЕВ

⁴⁵⁾ Код Трухелке стоји: »а граница јој није одмерена«.

⁴⁶⁾ Значи: стављају се нове границе између села тамо где су се приликом искрчивања срели.

⁴⁷⁾ У ово време и касније у Босни, као и у другим планинским и сточарским крајевима, филурија (resmi filuri) је била муката. У XVI веку филурија преко Саве и Дунава (у Славонији и Срему) није била муката него се плаћала уместо харача од куће, а са земље се давао ушур и остале дажбине. Док се овде ради о чифтуцима (односно баштинама) слободним од спахија, које су давале само порез отсеком, на северу је баштина која је плаћала филурију била у XVI веку подвргнута спахији. — Да се та разлика објасни треба написати читаву расправу, али се са сигурношћу може рећи да је то у вези са колонизацијом сточара на северу и њиховим преласком на земљорадничку привреду.

⁴⁸⁾ Код Трухелке: Рамазана.

Zavičajna zbirka

94(497.6)

ĐURĐEV B.

Kanun-nama

94(497.6)"15"

0071119

NARODNA I UNIVERZITETSKA
BIBLIOTEKA TUZLA

COBISS

J.U. NARODNA I UNIVERZITETSKA
BIBLIOTEKA "DERVIŠ SUŠIĆ" TUZLA